

sem niezbędnym do wypełnienia oraz egzekwowania kontraktu, szybkością oraz jawnością decyzji sądowych itp.

W odniesieniu do dobrego współzrządzenia zidentyfikowano sześć kategorii wskaźników (tzw. wskaźniki dobrego współzrządzenia opracowane przez Bank Światowy)¹⁾: prawo wyrażania opinii oraz odpowiedzialność, stabilność polityczna oraz brak przemocy, efektywność rządu i administracji publicznej, jakość władzy wykonawczej, rządu prawa oraz kontrola korupcji. Szczególnie podkreślane są kwestie jawności publicznej (przejrzystości) oraz partycypacji społeczeństwa w głosowaniach i „rozliczaniu” rządu, co stanowi istotne zasady zrównoważonego rozwoju w UE. Zastosowanie mogą tu znaleźć takie mierniki, jak dostęp do informacji (np. wysiłek niezbędny, aby uzyskać informacje dotyczące działalności gospodarczej lub rządu), liczba organizacji pozarządowych na jednego mieszkańca, odsetek ludności aktywnej w różnego rodzaju organizacjach pozarządowych, stopień różnicowania działalności organizacji pozarządowych i inne.

Do pomiaru równowagi instytucjonalnej, oznaczającej, iż instytucje nieformalne wspierają zarówno instytucje formalne, jak i instytucjonalne struktury współzrządzenia, można wykorzystać różne rodzaje zaufania, jak np. zaufanie do różnych poziomów rządu, do rządów prawa, do policji,

sądownictwa itp. Może to dotyczyć zaufania w odniesieniu do wiarygodności polityki oraz działań prowadzonych w celu egzekwowania przepisów, ale także informacji udostępnianych przez rząd i jego agencje. Innymi ważnymi elementami są priorytety oraz paradygmaty.

Kwestią poddawaną rozważaniom jest przynależność edukacji do części składowych dobrego współzrządzenia, jako że wiedza oraz umiejętności pobudzają partycypację społeczną, jawność, odpowiedzialność, stabilność polityczną itp. Edukacja stanowi istotny element w procesie tworzenia kapitału instytucjonalnego, podczas gdy kapitał instytucjonalny odgrywa kluczową rolę w dążeniu do zrównoważonego rozwoju. Z tego względu edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju powinna uwzględniać budowanie kapitału instytucjonalnego oraz rozwijaniu potencjału niezbędnego do zmian instytucjonalnych w kierunku zrównoważonego rozwoju.

[1] Kaufmann, D.A., Kraay, A., Mastruzzi, M., Governance Matters III: governance indicators for 1996-2002, The World Bank Policy Research Working Paper 3106, dostępne pod adresem: <http://www.worldbank.org/wbi/governance/pubs/govmatters3.html>, accessed December 21 2004, 2003.

Dr DARIA E. JAREMEN
mgr JANUSZ TURAKIEWICZ
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział w Jeleniej Górze

Koncepcja turystyki zrównoważonej – podstawowe założenia i zasady

Od roku 1972, gdy w Deklaracji Konwencji ONZ w Sztokholmie po raz pierwszy zdefiniowano pojęcie ekorozwoju, a szczególnie po roku 1987, gdy w raporcie Światowej Komisji do spraw Środowiska i Rozwoju ONZ „Our Common Future” (Raport Brundtland), w którym sformułowano dokładne zasady rozwoju zrównoważonego, pojęcie to jest coraz częściej wykorzystywane i używane w kontekście różnych zjawisk i dziedzin życia zarówno gospodarczego, jak i społecznego. Ukuto wiele pochodnych terminów, takich jak zrównoważona konsumpcja, zrównoważona produkcja, zrównoważone rolnictwo, zrównoważony transport czy też zrównoważona turystyka.

Ideą rosnącej popularności i poszerzania zastosowań pojęcia „zrównoważony rozwój” jest podkreślenie znaczenia współdziałania wszystkich bez wyjątku w dążeniu do realizacji jego zasad. Zrównoważony rozwój nie jest zatem wyłącznie sprawą jednostek gospodarczych i przedsiębiorców, którzy to najczęściej postrzegani są jako odpowiedzialni za negatywny wpływ na szeroko pojęte środowisko

i główni sprawcy wszelkich turbulencji w zakresie ładu przyrodniczego, społecznego, ekonomicznego i przestrzennego. Powodzenie koncepcji jest więc zależne od zmiany postępowania każdego człowieka i każdej instytucji w kierunku poszanowania otoczenia i troski o jego przyszłą kondycję. W myśl tej zasady nie ma rozwoju zrównoważonego bez zrównoważonej konsumpcji, produkcji, rolnictwa i innych dziedzin, w tym turystyki.

Artykuł koncentruje uwagę na tym ostatnim zjawisku. Jego celem jest przybliżenie istoty turystyki zrównoważonej oraz jej podstawowych zasad i założeń. Zaprezentowano w nim podejście do analizowanej koncepcji w aspekcie teoretycznym, prawnym, a także w świetle polityki i działań m.in. takich instytucji, jak: Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO), Światowa Rada Podróży i Turystyki (WTTC), Unia Europejska, a także podmioty polityki turystycznej w Polsce.

Opracowanie ma charakter wprowadzający i przeglądowy.

Opiera się na rozważaniach zawartych w literaturze przedmiotu oraz w dokumentach prawnych i planistycznych odnoszących się do problemu, sformułowanych przez wymienione podmioty.

Istota turystyki zrównoważonej polega na zintegrowaniu działalności turystycznej z celami ochrony przyrody oraz kształtowaniu nowych zachowań turystów i organizatorów ruchu turystycznego, streszczające się w hasło: „Turystyka zrównoważona: jeden cel dla wielu podmiotów”. Zasluguje na podkreślenie faktu, iż pojęcie „turystyka zrównoważona”, po okresie kojarzenia wyłącznie z zagadnieniami ochrony środowiska, coraz powszechniej jest uznawana przez przedsiębiorców turystycznych w szerokim znaczeniu tego pojęcia.

Podstawowe zasady turystyki zrównoważonej podkreślają, iż¹⁾:

- rozwój turystyki jest dostosowany do rodzaju i jakości zasobów środowiska przyrodniczego i nie może przyczyniać się do ich degradacji,
- miejscowa ludność partycypuje we wszystkich przedsięwzięciach związanych z turystyką, które są podejmowane na zamieszkałych przez nią terenach,
- oferta turystyczna opiera się na miejscowych zasobach naturalnych, ludzkich, materialnych i obejmuje niewielkie obiekty, dostosowane skalą do otoczenia,
- rozwój turystyki jest zintegrowany z miejscowym rozwojem gospodarczym oraz jest korzystny etycznie, społecznie i ekonomicznie dla miejscowej ludności.

Już w 1982 roku WTO i UNEP wspólnie ogłosiły „Deklarację o Turystyce i Środowisku”. W 1995 roku ogłoszona została „Agenda 21 dla Podróży i Gospodarki Turystycznej” (Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry), opracowana przez WTO i WTTC wspólnie z Radą Ziemi (Earth Council). Wśród priorytetów zrównoważonego rozwoju turystycznego znalazły się następujące cele:

- turystyka powinna propagować zdrowy i produktywny tryb życia w harmonii z przyrodą, zbliżać do siebie ludzi różnych narodowości, kreować otwartość i tolerancję,
- rozwój turystyczny ma przyczyniać się do zachowania zasobów przyrody oraz do ochrony tradycyjnej kultury lokalnych społeczności,
- rozwój turystyki w regionie powinien następować przy udziale miejscowej ludności i to już od etapu planowania, a turystyka powinna stanowić nowe źródło dochodu dla miejscowej ludności,
- działalność usługowa i produkcyjna w branży turystycznej powinna zmierzać do zmniejszenia ilości odpadów i oszczędzania wody i energii; eliminowania użycia substancji niebezpiecznych dla środowiska; stymulowania personelu, klientów i społeczności lokalnych do zachowań proekologicznych,

¹⁾ *Kompendium wiedzy o turystyce*, Praca zbiorowa pod red. G. Gołębskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 371, Warszawa-Poznań 2002

- kraje powinny promować wolną wymianę usług w turystyce, podporządkowaną zasadom zrównoważonego rozwoju i respektującą międzynarodowe prawo ochrony środowiska.

Zagadnienia zrównoważonego rozwoju turystyki są obecne w działaniach Unii Europejskiej od połowy lat 90. XX w. Aktualnie za podstawowe uznano – Komunikat Komisji „Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej” – trzy podstawowe cele: dobrobyt gospodarczy, sprawiedliwość i spójność społeczną oraz ochronę środowiska naturalnego, którymi w swoich działaniach powinny kierować się wszystkie zainteresowane podmioty. W komunikacie wymieniono niektóre istotne wyzwania, którym trzeba będzie sprostać, jeżeli cele te mają zostać osiągnięte:

- zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i kulturowymi;
- zminimalizowanie zużycia surowców i zanieczyszczeń;
- zarządzanie zmianami w interesie zapewnienia dobrobytu obywateli;
- zmniejszenie różnicowania sezonowego popytu;
- uwzględnienie problemu wpływu transportu na środowisko naturalne;
- umożliwienie korzystania z turystyki wszystkim osobom;
- poprawienie jakości zatrudnienia w turystyce;
- zapewnienie bezpieczeństwa turystów i społeczności w miejscach, w których oferowane są usługi turystyczne.

POLA BADAWCZE Narodowego Programu Foresight

BEZPIECZEŃSTWO

- Ekonomiczne zewnętrzne i wewnętrzne
- Intelktualne
- Socjalne
- Techniczno–technologiczne
- Rozwój społeczeństwa obywatelskiego